

דף הר הבית

י"ד ע"י הר"ה גר' יהושע נחמן שליט"א מרבני בית החוראה לענייני דיבת

גליון צ"ז
פרשת תצוה - זכור

אופנים שונים
ליתן משלוח מנות למלוה

גליון מורחב לרגל ימי הפורים

פסקי הלכות

ב' איסורים שיש בלוח משלוח מנות למלוה בתקופת ההלואה

א. איסור לתת מתנה למלוה

מבואר בשו"ע (סימן ק"ס סעיף ז') שבמשך התקופה של ההלואה אסור ללוה ליתן למלוה שום מתנה, וזה ריבית ממון, כשהלוה נותן מתנה ששוה כסף, וממילא הוא הדין שיש איסור שהלוה ישלח משלוח מנות למלוה בתקופה של ההלואה, [שהרבה פעמים מי שמקבל משלוח מנות, גם מחזיר לו, ואם כן בסוף יוצא שלא נתן לו ממון, מכל מקום גם ריבית על מנת להחזיר יש בזה איסור – רמ"א סימן ק"ס ס"ה].

ב. איסור להקדים שלום למלוה

וכן יש עוד איסור אם הלוה עולה לביתו של המלוה להביא לו את המשלוח מנות, הרי זה נכלל במה שאסרו חכמים ללוה להקדים שלום למלוה, אם לא היה רגיל קודם לכן להקדים לו שלום, משום ריבית דברים, שמהנה את המלוה שבא לביתו להביא לו משלוח מנות. (זה הלשון של המחבר בסימן ק"ס סעיף י"א – "אם לא היה רגיל [הלוה] להקדים לו שלום, אסור להקדים לו).

ג. ואפילו שזה מצוה ליתן משלוח מנות.

מכל מקום הרי מבואר בשולחן ערוך הרב, [סעיף ח] לענין ליתן צדקה למלוה שלו, שיש בזה איסור, והטעם שכיון שיכול לקיים המצוה על ידי אנשים אחרים אין היתר שיקיים מצוה זו על ידי המלוה.

ד. ברגיל לשלוח לו משלוח מנות אין איסור.

אולם מבואר (סימן ק"ס ס"ז) שאם הלוה רגיל לשלוח למלוה משלוח מנות גם בלא ההלואה, אינו צריך השנה להמנע מלשלוח לו משלוח מנות, ומותר גם עכשיו לשלוח לו משלוח מנות. ולכן אם אחד רגיל לשלוח לאחיו ולשכנים ולידידים משלוח מנות, ועכשיו לוח מאחד מהם כסף [אפילו לוח סכום כסף גדול], מותר לו גם בשנה זו לשלוח לו, ואינו צריך להמנע בשביל שהלוה לו כסף.

ה. כשיש סיבה ידוע למה שולח לו, (ולא מחמת ההלואה) מותר

וכן הוא הדין אפילו אם עדיין לא שלח לו בשום פעם מתנות, אבל עכשיו מובן מאיליו ששולח לו מסיבות אחרות, כגון שנעשו מחותנים, או כגון שנעשו שכנים, שותפים, וכדומה, (אף שעדיין לא שלח לו בפועל משלוח מנות), מותר לשלוח לו משלוח מנות.

ו. אף ברגיל שמותר לשלוח, באופן שמכוין בשביל ההלואה – יש בזה איסור

יש לציין שאף באופן שהוא רגיל לשלוח למלוה משלוח מנות, שבאופן זה מותר לשלוח לו משלוח מנות גם שנה זו.

אף על פי כן יש להוסיף, שאף על פי כן אסור שישלח לו משלוח מנות אם מכוין בלבו בשביל ההלואה, וכן אסור לו להוסיף לו משלוח מנות יותר גדול בשביל ההלואה, (ואפילו אם המלוה לא ידע בכלל ששולח לו בגלל ההלואה גם כן אסור, כיון שהלוה מכוין בשביל ההלואה, כ"כ בשו"ע הרב סעיף ז').

לדוגמא: אם השנה שולח פחות משלוח מנות ממה ששולח כל שנה, (כגון בגלל שילדה אשתו, או שנוסע מחוץ לעיר וכדומה), ובלא ההלואה לא היה שולח לאדם זה משלוח מנות, אלא שרוצה לשלוח לו כמו בכל שנה, בגלל שהלוה לו כסף ועזר לו במשך השנה, הדין בזה: שבאופן זה אסור לשלוח לו משלוח מנות.

ז. המלוה אינו צריך לחוש שמא בגלל ההלואה שולח לו

אולם מלוה שמקבל משלוח מנות (כשרגיל שהלוה שולח לו), אין צריך לחשוב אולי מכוין הלוה בשביל ההלואה.

דבר העורך

ברוך ה' שזכינו להוציא לאור עוד גליונות בהלכות ריבית, שרבים ראו וזכו להתעורר לחשוב על עסקיהם שלא יהיה בהם חשש איסור ריבית, זוכים אנו שוב להקדיש גליון מיוחד לקראת ימי הפורים. שבימים אלו יש לנו ד' מצוות היום, ואחד מהם זה מצוות ומשלוח מנות איש לרעהו, ויש בזה כמה וכמה שאלות שנוגעות להלכה בהלכות ריבית, לכן בס"ד נעלה את הצדדים וכמובן בכל דבר שיש בו ספק יש לשאול למר"צ, שקשה לדמות דבר אחד לשני.

במגילת אסתר כתוב: חילוק גדול בין גזירת המן, לבין מה שהיהודיים עשו, המן פירסם במכתב שלו ששלח, ושללם לבו, פירוש שהגויים יקחו את כל הכסף של בני ישראל לעצמם, אבל בבני ישראל כתוב כשהרגו ב"ג אדר את שונאיהם [העמלקים] ובבזא לא שלחו את ידם, פירוש שבני ישראל לא נגעו כלל בכסף של השונאים, ופירש"י, והם (בני ישראל) בזה לא שלחו את ידם שהראו לכל שלא נעשה לשם ממון.

זה אחד מהניסים הגדולים, שבני ישראל עמדו בזה, כמבואר בפסוקים, שכשאחשורוש שמע פרט זה, על ידי זה זכו גם לקבל בשושן עוד יום אחד, ולתלות את עשרת בני המן.

שזה הכח של בני ישראל, לעשות מהעיקר עיקר ולא להתייחס לטפל.

המלוה קיבל משלוח מנות מהלוח בפורים מה יעשה

אחד הלוח לחבירו סכום כסף גדול, ועבר זמן והחבר עדיין לא שילם לו את החוב, וביום הפורים בא לביתו של המלוה עם משלוח מנות, והמלוה כשקיבל את המשלוח מנות מהלוח הבין מיד שהסיבה שהלוח הביא לו את המשלוח מנות זה בגלל ההלואה שהלוח לו, ושואל המלוה מה מוטל עליו לעשות במצב הזה, האם מותר לו בדיעבד לקבל את המשלוח מנות, או שחייב להחזיר ללוח, או שיש לו לזרוק את המשלוח מנות לאשפה, או ליתן לשכן.

ונחלק את השאלה לג' מצבים.

1. באופן שהלוח עומד עדיין על פתח ביתו של המלוה, ובידו משלוח מנות שהביא למלוה, האם מותר למלוה לקבל את המשלוח מנות.

אלא שאם המלוה יכול לתת ללוח משלוח מנות משלו, יש צד לומר שבזה יתקן ההנאה שקיבל ממה שהלוח עלה לביתו, על פי מה שכתב הבית יוסף, שאם הלוח מחזיק טובה למלוה, והמלוה חזר ומחזיק טובה ללוח, בזה אינו נחשב שהלוח עשה לו טובה, אלא ששניהם עשו טובה אחד לשני.

ולכן הגם שאין לסמוך על זה לכתחילה, להתיר ללוח ליתן משלוח מנות למלוה על סמך שהמלוה יחזיר לו משלוח מנות, מפני שבדרך כלל יש יותר הנאה לזה שנותנים לו ראשון משלוח מנות, מכל מקום לאחר שהמלוה כבר קיבל ההנאה של הקדמת שלום, יחזיר ללוח טובה, ועל ידי זה יהיה נחשב כאילו לא קיבל שום טובה מהלוח.

ואולי באופן זה [שהמלוה נתן ללוח משלוח מנות], אם אחר כך ירצה הלוח ליתן למלוה משלוח מנות, כבר לא יהיה איסור, שעכשיו מה שנותן לו משלוח מנות זה בגלל שהמלוה נתן לו משלוח מנות, ולא בגלל ההלואה, וצ"ע.

א. ליתן למלוה באופן שאינו רגיל – יש איסור

יש להקדים מה שנתבאר בפסקי הלכות, שבאופן שאין הלוח רגיל ליתן למלוה משלוח מנות, יש על הלוח איסור ליתן למלוה משלוח מנות, וכן יש על המלוה איסור לקבל ממנו המשלוח מנות.

ב. יאמר לו שאינו יכול לקבל ממנו משום איסור ריבית.

ולכן יאמר ללוח שעומד שם עם המשלוח מנות, שמשום איסור ריבית אינו יכול לקבל את המשלוח מנות, לכן אינו רוצה לקחת את המשלוח מנות.

ואם הלוח הבין הרי טוב, ואם מתעקש שרוצה ליתן לו, שוב אין למלוה מה לעשות, [וראה עוד להלן חלק ב.].

ג. חלק ריבית הנאה שהקדים לביתו – אינו חייב לתקן.

והאיסור מה שהלוח עלה לביתו להקדים לו שלום, איסור זה היה על הלוח ולא מצינו שהמלוה חייב לתקן אחר כך.

ד. אם יכול המלוה להחזיק טובה ללוח להחזיר לו משלוח מנות יכול להיות שמתקן קצת

ציור ב'

אם הלוח [חתם את שמו] וכבר הלך מביתו של המלוה, אלא שמסר את המשלוח מנות לבנו של המלוה, או שהניח את המשלוח מנות על דלת ביתו של המלוה. האם יש על המלוה חיוב להחזיר ללוח, או שיכול להשאיר לו המשלוח מנות.

את המשלוח מנות לעצמו, כדי שלא יקח לעצמו ממון של ריבית, ומדין השבת אבידה, יחזיר ללוח, ואם קשה להחזיר ללוח יכול גם לקחת את המשלוח מנות לעצמו, ולשער כמה שוה המשלוח מנות הזה, [לדוגמא 40 ש"ח] וסכום זה יחזיר ללוח, או ינכה ללוח מהחוב. ואם אינו רוצה להפסיד סכום זה לא יהנה מזה, אלא ישאירם בחוץ.

[ע"פ השער דעה סימן ק"ס סק"א, וכע"ז באגרות משה, ראה עוד חלקת בנימין סימן ק"ס סעיף ד' בב"יורים [עמוד כ"ט], אולם יעויין בח"ד שלא כתב כן, וצ"ע.]

א. אם עדיין לא קיבל ממש עדיין לא היה איסור

מצינו בפוסקים באופן שהלוח נתן למלוה ריבית והמלוה עדיין לא ידע כלל שקיבל ריבית, [לדוגמא היה הלוח של 1,000 והלוח החזיר למלוה את ההלואה במעטפה סגורה, והמלוה מוצא אחר כך שיש במעטפה 1,200 נחשב שהמלוה עדיין לא קיבל את הריבית, [וחייב מן הדין להחזיר את 200 ללוח].

והוא הדין בזה באופן שלא קיבל בידו את המשלוח מנות מהלוח, עדיין לא היה שום איסור, ולכן לא יקח המלוה עכשיו

ציור ג'

באופן שהלוח כבר נתן למלוה את המשלוח מנות, אלא שבשעת מעשה לא הרגיש המלוה בחשש איסור, ורק לאחר מכן תפס המלוה, שהיה איסור בזה שקיבל המשלוח מנות, ושואל אם חייב להחזיר את המשלוח מנות.

באופן זה שלא החזיר לו, יש לחלק 1. חלק ההנאה מה שהקדים להביא לו משלוח מנות, לא שייך לתקן. 2. וחלק הממון שקיבל מהלוח, מעיקר הדין אינו חייב להחזיר ללוח, אולם כדי לצאת ידי שמים צריך להחזיר ללוח סכום כסף שהיה שוה המשלוח מנות.

אבל אינו חייב להחזיר לו את המשלוח מנות עצמו, אלא שאם הלוח נתן לו משלוח מנות דבר מסויים, דבר שניכר שזה המשלוח מנות שלו, כגון [חלה שאפה בביתו, או איזה סוג יין מיוחד] באופן זה תיקנו חכמים שיחזיר ללוח את מה שהוא נתן לו מתחילה]

א. אם כשקיבל מהלוח גם החזיר לו משלוח מנות.

אם המלוה החזיר ללוח משלוח מנות, כמו שנהוג אצל הרבה אנשים, אם המשלוח מנות שהחזיר היה שוה בערך כסכום של המשלוח מנות שהביא לו, אם כן שוב אין כאן ריבית ממון, ואינו חייב להחזיר לו כלום, אף לא כדי לצאת ידי שמים, שהרי כבר שילם לו את מה שקיבל ממנו.

וחלק הריבית ההנאה שהלוח השכים לפתחו להביא לו משלוח מנות, אין צריך ואין שייך לתקן, אלא יעשו תשובה על זה.

ב. ואם בשעת מעשה לא החזיר לו משלוח מנות.

העולה להלכה

ג' דוגמאות של אנשים שקיבלו משלוח מנות מהלֶוּה, באופן שיודע המלוה בבירור שהסיבה שהלֶוּה הביא לו את המשלוח מנות זה בגלל ההלוואה שהלוה לו – שהדין הוא שיש בזה איסור ויש לדון מה יעשה המלוה בזה – והדין בזה

ציור א.	ציור ב.	ציור ג.
<p>כשהלוה עדיין לא נתן למלוה את המשלוח מנות, והמלוה שואל אם מותר לו לקבל משלוח מנות.</p>	<p>שהלֶוּה כבר אינו עומד כאן, אלא הניח את המשלוח מנות ליד דלת ביתו של המלוה, והמלוה אינו רוצה לקבל המשלוח מנות, מה עליו לעשות.</p>	<p>אם המלוה כבר קיבל את המשלוח מנות, ושואל מה יש לו לעשות עכשיו.</p>
<p>הדין בזה: שהמלוה יאמר ללוה שאסור לו לקבל ממנו משלוח מנות משום איסור ריבית. [ואם הלֶוּה נותן לו אעפ"כ, שוב אין עליו איסור והוא לא יקבל ממנו] ואם יש אפשרות לכתחילה יתן לו המלוה משלוח מנות משלו, כדי לתקן מה שהלֶוּה הקדים לו שלום. [ואולי אם המלוה באמת נתן ללוה משלוח מנות שוב יכול הלוה ליתן למלוה משלוח מנות].</p>	<p>הדין בזה: שהמלוה לא יקבל את המשלוח מנות, מכיון שיש כאן איסור ריבית. ולכן, או יחזיר את המשלוח מנות ללוה, או שישתמש עם המשלוח מנות, על ידי שיודיע ללוה, או לשני אנשים, שהוא מנכה ללוה מהחוב הסכום ששוה המשלוח מנות.</p>	<p>הדין בזה: אם החזיר ללוה מיד משלוח מנות ששוה כסכום המשלוח מנות שקיבל, נחשב שהחזיר את המשלוח מנות, ושוב אינו חייב להחזיר כלום. [ובזה אולי תיקן קצת גם מה שקיבל ההנאה]. ואם לא החזיר לו, לכתחילה יש לו לצאת ידי שמים לשלם ללוה כמה ששוה המשלוח מנות שקיבל ממנו, [ואם הלֶוּה נתן לו דבר שניכר שהוא נתן לו (לדוגמא עוגה ביתית שניכר מי עשאו) יש לו להחזיר ללוה את מה שהוא נתן לו]</p>

כמה שאלות בהלכות ריבית שנוגע לימי הפורים שנידונו בגליון ס"ח [תשפ"ב]

1. אם הלוה רואה שבנו של המלוה אוסף צדקה, האם מותר ללוה לתת לבנו של המלוה סכום כסף יותר גדול ממה שנותן לשאר בחורים. [כשהמלוה ידע מזה, וכשהמלוה לא ידע מזה]
2. **[באופן כללי התשובה שכיון שאין זה למלוה רק לבנו מותר]**
 אם מותר למי שקיבל משלוח מנות, להחזיר אחר כך משלוח מנות יותר גדול, [כשמחזיר מיד, וכשמחזיר אחר כך]
3. **[באופן כללי התשובה שמותר, שזה לא הלוואה, אלא קיבל חתנה ומחזיר לו חתנה]**
 בחור שאוסף צדקה, ולא היה לו מספיק כסף לתת עודף, [כדי לקבל תרומה של 20 ₪] לכן ביקש מחבירו שילוה לו 90 ₪, והחבר מסכים אבל רוצה שיתן לו גם קצת מהתרומה שיקבל, האם יש אופן שיוכל להחזיר אחר כך יותר.
[באופן כללי התשובה שאסור, אם זה הלוואה, אלא אם הם מסכמים על ידי היתר עיסקא]

לעילו נשמת

מרת לאה בת ר' אברהם ע"ה
 אשת הרה"ח ר' שמואל יעקב אברהם אברהם ז"ל
 נלב"ע י"ג אדר ב' תש"ס
 נודב ע"י נכדה הרה"ח מרדכי וובר שליט"א - אשדוד

לעילו נשמת

הרה"ח ר' בנימין בן ר' חיים ז"ל
 גרוסמן
 נלב"ע י"א אדר
 נודב ע"י בנו הרה"ח משה גרוסמן שליט"א - אשדוד

טלפון בית ההוראה משעה 8:00 בבוקר עד 1:00 בלילה
02-501-5920

נשמח לקבל הארות והערות בעניני הגליון אפשר לפנות
 בטלפון **0548447085** או במייל y.0548447085@gmail.com

הפיינה של הילדים

כמה שאלות בשולח משלוח מנות למי שנתן לו הלואה.

ציור א'

[שולח למלנה משלוח מנות בתקופה של ההלואה]

'יוסי' הכין רשימה של חברים שרוצה לשלח להם משלוח מנות, והוא לא אכל מפיון ש'חזקאל' הלוה לו לאחרונה 25 גוגואים, לכן רוצה לשלח לו גם פן משלוח מנות.

שאלו אביו אם כבר החזיר לו את הגוגואים, וענה שעדין לא החזיר לו, שואל את אביו מה הדין האם יש בזה רבית.

תשובה

אמר לו אביו שיש בזה אסור משום רבית.

1. שבכך הוא מכבד אותו ומהנה אותו. 2. וגם נותן לו ריבית את המשלוח מנות ששולח לו.

שיוצא שבגלל ש'חזקאל' נתן לה הלואה, לכן אתה רוצה לשלח לו, ואסור לנה ללקח למלנה לתן לו משלוח מנות,

ציור ב'

[שולח למלנה משלוח מנות לאחר שכבר החזיר את ההלואה]

'יוסי' הכין רשימה של חברים שרוצה לשלח להם משלוח מנות, והוא לא אכל מפיון ש'חזקאל' הלוה לו לאחרונה 25 גוגואים, לכן רוצה לשלח לו גם פן משלוח מנות.

שאלו אביו אם כבר החזיר לו את הגוגואים, ענה כן, לפני כמה ימים כבר החזרתי לו את כל הגוגואים שלייתי ממנו, שואל את אביו מה הדין האם יש בזה רבית, מה שרוצה לתן לו משלוח מנות.

תשובה

לו בגלל ההלואה שהלוה לו, [ומעקר הדין אפילו אם 'יוסי' [הלוה] מכונן שנותן לו בגלל ההלואה, אפילו הכי אין אסור פיון שאינו מפרש לו שנותן לו בגלל ההלואה].

אמר לו אביו שאין בזה אסור משום רבית, ומתר לו לתן לחבר שלו, שמפיון שכבר החזיר לו את ההלואה, אין אסור רבית לתת לו איזה מתנה, אם אינו מפרש לו שנותן

ציור ג'

[שולח למלנה משלוח מנות ורגיל לתן לו משלוח מנות בכל שנה]

'יוסי' הכין רשימה של חברים שרוצה לשלח להם משלוח מנות, ורשם שם גם שמו של חבר אחד שבכל שנה שולח לו משלוח מנות, ורוצה לשלח לו גם שנה זו משלוח מנות, אלא שבשנה זו לנה ממנו סכום כסף, ומפיון שהוא לומד הלכות, ויודע שיש אסור רבית, שאסור לנה לתת שום הנאה למלנה, לכן בא לשאל, אם מתר לו לשלח לחבר הזה משלוח מנות, בגלל שהוא חבר שלו, או שפיון שהיה כאן הלואה יש אסור משום רבית.

תשובה

וכן אפילו אם עדין לא שלחת לו שנה שעברה, אבל עכשיו הוא נהיה השכן שלך, או החבר הטוב שלך, מתר לה לשלח לו משלוח מנות.

אין אסור לשלח לו גם שנה זו משלוח מנות, מפיון שהוא שולח לו כל שנה משלוח מנות, ואפילו שגם היה כאן הלואה, [ונקרא 'רגיל' שמי שרגיל לשלח לחברו, מתר לשלח גם לאחר שהיה הלואה ביניהם]